

УДК 378.004

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Кудрявцева О. В. к.е.н., доц.
Kseniakodr@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасні комп'ютерні та інтернет-технології дають змогу перенести на цифрові носії не тільки навчальні матеріали, а й реалізовувати в дистанційному форматі різноманітні методики навчання, діагностики, індивідуалізації освітніх інтересів і траєкторій та багато іншого. Крім того, сучасні технології в цій галузі дають змогу робити те, що в рамках усталеної системи навчання було просто неможливим. Немає жодного сумніву в тому, що цифровізація освіти і розширення дистанційної освіти неминучі. Але питання про розумну міру використання цих технологій і про адекватну постановку та реалізацію завдань у цьому напрямі потребує спеціальної роботи.

Останнім часом, дуже активно обговорюється перехід освіти в цифрову сферу. Більшість людей, які давно звикли до роботи віддалено та з веб-сайтами, цю ідею підтримують і вбачають у ній лише розвиток для Міністерства освіти. Однак автори багатьох публікацій не оцінюють реальних досягнень науки, а просто очікують високих результатів, що й відображають у своїх матеріалах.

Сам термін «цифровізація освіти» та його розуміння також викликають багато запитань. До викладачів закладів освіти існують певні вимоги, які висуває адміністрація різних рівнів, які не завжди можна виконати без належного технічного оснащення.

Здебільшого проблема полягає навіть не в тому, як здійснюватимуть підхід до навчання ті, хто навчається, і викладачі, а в тому, як реалізувати цю ідею технічно. Для розвитку ІТ-інфраструктури потрібне не тільки вміння користуватися цифровими технологіями, а й спеціальне обладнання, яке повинне бути не тільки в тих, хто навчається, а й у навчальних закладах. Його купівлю можуть дозволити собі не всі.

Ще одна проблема полягає в тому, що не всі викладачі вміють користуватися сучасними технологіями. Деякі з них можуть поверхнево користуватися смартфонами та комп'ютерами, їм достатньо пройти курси, а деякі, здебільшого люди похилого віку,

взагалі не використовують гаджетів, і потрібно буде вчити їх поводитися з ними з нуля.

Наукова література публікує суперечливу інформацію, точаться суперечки, наскільки ідея вдала, оскільки вона має і позитивні, і негативні сторони. Актуальним є обговорення насамперед того, як трактувати сам термін «цифровізація освіти», а також якою мірою можна реалізувати цей задум за наявних умов.

Цифровізація в освітньому процесі закладу вищої освіти - це процес впровадження цифрових технологій у всі аспекти освітньої діяльності. Вона включає в себе використання різних електронних платформ для навчання і спілкування, онлайн-курсів, інтерактивних матеріалів, відеоконференцій та вебінарів, програмного забезпечення для автоматизації процесів, електронних ресурсів для дистанційного навчання, а також інших інструментів, що сприяють підвищенню ефективності і якості навчального процесу. Цифровізація сприяє забезпеченню більш доступної і гнучкої освіти, навчання у будь-який час та з будь-якого місця, збільшенню інтерактивності і залученості студентів до навчання, а також ефективнішому використанню ресурсів закладу.

Цифровізація освіти – це не ідея, що з'явилася кілька років тому. Вона проводиться планомірно вже 15 років. Зміни торкнулися методів, форм, технологій, самого процесу навчання. Варто зазначити, що немає єдиного розуміння даного терміну. Одні вчені вважають, що цифровізація освіти – це технологічні досягнення, які стали застосовуватися в процесі навчання, персоналізація, досягти якої вдається за допомогою сучасних технологій, використання інформаційно-комунікативних засобів у процесі навчання. Інші вчені вважають, що це забезпечення переходу освітнього процесу в цифрову форму, треті – метод досягнення мети, четверті – рівень забезпеченості технологіями самого освітнього процесу.

Багато науковців зійшлися на думці, що цифровізація – це сукупність практик і технологій, що застосовуються в освітньому процесі, допомагають досягти мети та спростити комунікацію між тими, хто навчається, і викладачами. Вони сприяють швидшій та якіснішій формі передавання інформації, допомагають забезпечити комфортні умови для навчання та доступність освіти для осіб, які не можуть відвідувати навчальний заклад фізично. Процес переходу в даному випадку сприймається як застосування електронної системи

навчання, що допомагає підвищувати не тільки навички студентів, а й викладачів.

Цифрові технології, впроваджені в програму навчання, розвивають знання та навички, забезпечують зв'язок між учасниками освітнього процесу незалежно від їхньої віддаленості один від одного. Цифровізація визначається не тільки впровадженням сучасних технологій у навчальний процес, а й тим, які способи для цього застосовуються. Необхідно не тільки використовувати спеціальне обладнання, а й організувати підхід до кожного, хто навчається, навчити викладачів використовувати сучасні технічні засоби, впровадити диференційоване навчання, здатне задовольнити можливості та потреби кожного учня. Зокрема, такий підхід дасть змогу зробити освіту доступною для людей з обмеженими можливостями та особливостями розумового розвитку.

Насичений цифровими технологіями процес навчання дасть змогу вивести освіту на новий рівень, принаймні зробити її доступнішою, навіть якщо галузь знань суттєво не розширюватиметься. Однак варто зазначити, що ІТ-технології дають можливість розширити і межі одержуваної інформації, оскільки студенти можуть користуватися електронними бібліотеками, фільмами, завантажувати потрібну інформацію з різних ресурсів. Такий підхід є більш технологічним, ніж звичайна бібліотека, і дає змогу отримати дані, що цікавлять, з будь-якої точки світу і з будь-якого джерела, перебуваючи вдома. Саме тому багато вчених розглядають збільшення обсягу інформації як поліпшення подачі та якості матеріалу.

За останні 15 років в Україні було реалізовано велику кількість національних проєктів, з'явилися цифрові освітні платформи, що продовжують розвиватися, електронні освітні ресурси та інструменти, необхідне для реалізації процесу навчання цифрове середовище, вимоги до компетенції педагогів, цифрове оснащення інфраструктури освітніх закладів та матеріальна база.

Повна цифровізація освіти настане ще не скоро. Технології активно впроваджуються в цю сферу, але поки що стосуються лише певного її відсотка. Насамперед з'являється новий досвід, відбувається його оцінка, практикується віддалений формат навчання.

Загалом, для ефективного розвитку системи освіти жодна з форм не має бути домінуючою чи єдиною. Студенти повинні мати право вибору тієї форми, яка для них буде більш зрозумілою.

Новий формат навчання не має витіснити старий, він лише дає додаткові можливості для тих, хто з якихось причин не може користуватися традиційними формами навчання. Крім цього, як показала практика, цифрова форма навчання може бути корисною під час карантину, або в умовах воєнного стану, коли можливості вести заняття в інший спосіб немає. При цьому вдається зберегти графік навчального процесу, а не переривати його на невизначений термін.

До значущої проблеми належить також збільшення навантажень на навчальний заклад і викладача, складність об'єктивно оцінювати виконання завдань того, хто навчається. Не всі вони можуть впоратися з ними самотійно. Для того, щоб освітній процес в онлайн-форматі працював правильно і давав гарний результат, потрібна велика кількість адаптаційних заходів, які насамперед стосуються не лише технічного оснащення та забезпечення зв'язку, а й підготовки студентів і викладацького складу, навчання участі в процесі нового формату. Тоді користувачів, яким віддалене навчання буде комфортним, побільшає.

Звісно, такий формат навчання підходить не для всіх спеціальностей, з його допомогою можна передавати лише теоретичні знання, тому повністю виключити традиційну форму навчання не можна. Але для гуманітарних вишів і предметів такий формат підходить на сто відсотків.

Таким чином, цифровий розвиток освіти є необхідним, бо він дає змогу проводити заняття навіть в умовах війни чи карантину, робить заняття доступними для осіб, які не можуть фізично бути присутніми на очних заняттях. Для розвитку цифрової трансформації освіти необхідно підготувати інфраструктуру, підвищити комп'ютерну грамотність усіх учасників процесу. Оцінка та досвід реалізації цифрового переходу неоднозначні. Вони вимагають від викладачів більшої гнучкості, а від студентів – самоорганізованості. Буде потрібна масштабна робота зі створення інфраструктури, навчання, впровадження технологій в освітні установи.